

Eva Gažáková

Socializační potenciál dramatické výchovy při práci s romskou minoritou

Disertační práce – oponentský posudek

Eva Gažáková zvolila velmi obtížné téma, obtížné zejména v tom smyslu, že mezi zjištěními dominují ta negativní, jako jsou překážky, obtíže, limity, a v menšině jsou zjištění pozitivní, i když i ta jsou a její disertační práce dokládá, že i ve velmi obtížných podmínkách lze u romské populace, zejména u dětí, dosáhnout velmi dobrých výsledků. Potíže ještě zvyšuje fakt, že důležité pojmy, jako je identita nebo romská identita, jsou obtížně definovatelné a mnohé také, např. inkluze a segregace, jsou pojmy spíše politickými než vědeckými. Navíc velmi mnohé, o čem práce pojednává, budí spíše emoce než racionální úvahy. A co bylo obtížné ve výzkumu, je obtížné i při posuzování práce Evy Gažákové.

Téměř polovinu celé práce je věnována teoretickým pasážím, v nichž Eva Gažáková systematicky a přehledně probírá problematiku, která se tématu týká: Začíná problematikou identity jedince a etnické identity českých Romů, odtud se dostává k problematice socializace obecně i speciálně k tématu, a konečně i k pojmům a otázkám dramatickosti, performativnosti, scéničnosti i k dramatické výchově a jejímu potenciálu pokud jde o úkoly spojené s pozitivním socializačním ovlivněním romské populace. Klade přitom důraz na ty vlastnosti tohoto oboru lidské činnosti, které se týkají sociální pozice Romů v rámci české společnosti, tj. jejího potenciálu socializačního, nastolujícího rovnost a toleranci.

Ve výzkumné části se autorka zabývá kvalitativním pohledem na socializační potenciál dramatické výchovy v práci s Romy, a to na základě vlastní zkušenosti, dotazníkového šetření a rozhovorů. Mezi celkem 23 respondenty byla jen jedna Romka,

třiatřicetiletá žena, která měla zkušenost z dramatické výchovy i z práce v amatérském divadle.

Eva Gažáková nejdříve popsala, jak je v ČR využívána dramatická výchova v práci s Romy, resp. jaká je jejich cesta k setkání s ní, a v této pasáži dochází k velmi chmurným výsledkům, neboť v ZUŠ nebo v předmětu DV na ZŠ se Romové s tímto oborem setkávají zcela výjimečně, o něco lépe je tomu pokud jde o dramatické metody ve vyučování jiným předmětům a ve speciální pedagogice, ale ani tam to není příliš velká sláva. Lze tedy konstatovat, že setkání Romů s dramatickou výchovou a divadlem je spíše výjimečné.

V dalších pasážích se autorka zabývá potřebami romských účastníků v DV, jejich postoji, vztahy a projevy, užívanými metodami i limity, které vytvářejí speciální situaci, a konečně i etikou této práce. Zajímavá je kapitola o tématech, která se v dramatickovýchovné práci s Romy uplatňují – autorka a její respondenti v rozhovorech uvádějí rasismus, romskou identitu, tabuizovaná témata, pověřivost, boje, potíže se školou a školní neúspěšnost, domácí problémy, tedy vesměs témata přejatá přímo z reality (s jedinou výjimkou – v jednom rozhovoru se objevuje téma pyramid). Je to přístup hodně jednostranný a svým způsobem i nebezpečný v tom smyslu, že účastníci procesu (stejně jako pedagog) mají tendenci podléhat zakotveným postojům, i když se snaží vyhnout předsudkům. Širší témata v duchu toho, co Heathcotová nazývá „bratrstvím“, tj. příběhy z jiných dob, míst, společenských celků, ale založené na v principu shodném vztahu, situaci, střetnutí, by umožnila odstup a tedy i objektivnější pohled na problém, snad i jeho hlubší pochopení. A nedůležité není ani to, že by tato témata rozšiřovala kulturní obzory účastníků i v důsledku jejich slovní zásobu, úžeji by je spojila s většinovou společností.

Za ne příliš jasnou pak považuji otázku veřejného vystupování, které se jakoby automaticky předpokládá (a zřejmě i granty a další finanční zdroje jsou na to změřeny), ačkoli pro Romy je to z různých důvodů (ustálené vzorce chování, strach z reakce majority) ne příliš

žádoucí. Proč nejít cestou sehrání příběhu jen uvnitř skupiny nebo před neformálním a přátelským publikem? V této i v některých dalších ohledech považuji za klíčovou knihu Briana Waye, který se zabývá takovými otázkami, jako je „začínat tam, kde jsou“, odbourávání sebepozorování, začleňování bojů do práce v dramatice a také otázkou veřejného vystupování a jeho správného načasování.

Práce je velmi přehledně utříděna, problém analyzován a hledání řešení velmi obtížné, nicméně je zřejmé, že dramatická výchova vedená poučenými a tolerantními osobami má v práci s Romy smysl. Při čtení jsem uvažovala jen nad způsobem prezentace rozhovorů – protože šlo o části promluv, bez kontextu, a navíc o velice hovorové projevy, ne vždy jsem těm výrokům úplně jasně porozuměla. Chápu, že je snadnější lidi přimět k ústní výpovědi než k písemnému projevu, ale mluvený projev je prostě odlišný od písemného, a to vytváří problém.

Práce Evy Gažákové je velmi cenná a průkopnická a proto doporučuji práci k obhajobě a k udělení titulu „doktor“.

26.3.2017

prof. Eva Machková

